

12.11.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2023/2620
Toplantı Tarihi/Sayısı : 25.09.2024/234
Karar Numarası : 2024/1008
Başvuran : G.A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Karabağlar Kaymakamlığı (Karabağlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı)
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; %55 oranında engelli olan başvuranın engelli aylığı bağlanması talebinin adres kaydından dolayı reddi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Kurumumuza yapmış olduğu 4/9/2023 tarihli başvurusunun bulunduğunu, önceki başvurusunda yer verdiği “İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından kendisine %60 engellilik sağlık kurulu raporunun verildiği, vasisi M.A. aracılığıyla ikametgâh adresinin bulunduğu İzmir Karabağlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına kendisine engelli maaşı bağlanması adına başvuruda bulunduğu, başvurusunun ikametgâh adresine kayıtlı olduğu vasisi M.A. üzerine iki dairenin kayıtlı olması ve yengesinin emekli maaşı alması gerekçe gösterilerek 1,5 yıl sonra reddedildiği, ret kararı üzerine İzmir Valiliği ve Karabağlar Kaymakamlığına dilekçe vererek ret kararına itiraz ettiği, İzmir 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu, belirtilen adresin ikametgâh adresi olduğu ve o adreste sadece kaydının bulunduğu, abisi ve yengesinin kendisine bakmakla yükümlü olmadığı, kalp hastası olduğu ve sekiz farklı ilaç kullandığı, sosyal güvencesinin ve üzerine kayıtlı mülkünün olmadığı, başvurusunun üzerinden iki yıl geçtiği, konuyu Anayasa Mahkemesi ve Kamu Denetçiliği Kurumuna taşıdığı, her iki kurumun da yasal süreç başlattığı ancak henüz bir karar vermediği, her engelli birey gibi kendisinin de engelli maaşı bağlanması hakkından yararlanması gerektiği, abisi ve yengesinin durumları gerekçe gösterilerek kendisine engelli maaşı bağlanmamasının haksız ve eşitlik ilkesine aykırı olduğu” iddialarının sürdüğünü,

b. 12/8/2024 tarihinde tahliye olacağını ve ikamet adresinin yeniden Karabağlar ilçesinde olacağını ve mağduriyetinin devam edeceğini iddia etmekte;

c. Kendisine engelli maaşının bağlanmasını, engellilik raporunun verildiği tarihten günümüze kadar verilmeyen tüm engellilik maaşlarının faiziyle birlikte ödenmesini ve süreç içerisinde yaşadığı mağduriyet

nedeniyle Karabağlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakfı tarafından kendisine tazminat ödenmesini talep etmektedir.

3. Muhatap Karabağlar Kaymakamlığı tarafından sunulan yazılı görüşte,

a. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün 27/8/2018 tarihli, 2022 sayılı Kanun Kapsamındaki Aylıklar Hakkında Kılavuzu'nun (Kılavuz) 9'uncu sayfasında yer alan bilgilerde; ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde hükümlü ve tutuklu olarak bulunan kişilerin aylık durumlarında muhtaçlık ölçütünün dikkate alınacağı, bu kişilerin başvurularının kanuni temsilcisi aracılığıyla nüfus kayıt sisteminde belirtilen adresinin bulunduğu SYD Vakfına yapması gerektiği, hükümlü/tutuklu fiilen başka bir Vakıf sınırları içinde olsa dahi başvurularında yetkili ve görevli SYD Vakfının kişinin ADNKS'de kayıtlı ikametgahının bulunduğu yerdeki SYD Vakfı olduğu, engelli aylığı başvurularında kişi başına düşen ortalama aylık gelirin başvuranın ADNKS'de kayıtlı adresindeki hanesi dikkate alınarak hesaplanacağını belirtildiği,

b. Kılavuz'un 9'uncu sayfasında “*Engelli aylıkları ve 18 yaş altı engelli yakını aylığında, her ne nam altında olursa olsun her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle, hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarı asgari ücretin aylık net tutarının 1/3'ünden az olanlar ile aynı tutardan fazla gelir sağlaması mümkün olmayanlar muhtaç sayılır.*” ibaresinin yer aldığı, Kılavuz'un 10'uncu sayfasında yer alan düzenlemeye göre hane gelir hesaplamasında “*İkamet edilen konut haricindeki konut için kira geliri elde edilmiyorsa veya kira geliri beyan edilmiyorsa konutun rayiç bedelinin 120'de biri*”nin dahil edildiği,

c. Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi üzerinden yapılan sorgulamalarda, hane dosyasında G.A., yenge R.A. ve abi M.A.'nın kayıtlı olduğu ve adı geçeninin son başvurusunun 28/9/2022 tarihli ve sayılı Vakıf Mütevelli Heyeti Toplantısı'nda yukarıda sunulan hususlar çerçevesinde değerlendirildiği, 3 kişilik hanede bir sigortalı çalışan, 5.598,80 TL emekli aylığı ve 3 adet kat mülkiyeti bulunması sebebiyle hanede kişi başına düşen gelir net asgari ücretin 1/3'ünden fazla olduğundan (1/7/2022-31/12/2022 tarihlerinde muhtaçlık sınırı 1.833,45 TL) yasa gereğince uygun bulunamadığının görüldüğü,

ç. Ayrıca başvuranın Kamu Denetçiliği Kurumuna da başvuruda bulunmuş olduğu, ilgili kurumdan gelen 9/12/2022 tarihli karar ve 2022/.....sayılı yazıda; adı geçeninin engelli aylığı talebinin reddedilmesinde hukuka ve hakkaniyete aykırılık bulunmadığının belirtildiği ifade edilmiştir.

4. Muhatapın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle,

a. Karabağlar SYD Vakfının belirttiklerinin kanuni duruma uygun gözüktüğü, ancak insani bir talebinin söz konusu olduğunu,

b. Her ne kadar o adreste kayıtlı olsa da fiili olarak cezaevinde olduğunu, yani o adres ve hanede olmadığını, dolayısıyla hanenin hiçbir gelirinden de faydalanmadığını, kendisi adına kayıtlı bir şey olmadığını, aile bireylerinin kendisine gönderdiği para ile geçimini sağlamaya çalıştığını, ayrıca şu anda devletin koruması altında olduğunu, dolayısıyla fiilen durumun farklı olduğunu, durumunun bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini,

c. Tahliye olduktan sonra yine Karabağlar İlçesi ve Yurtoğlu Mahallesi'nde ikamet edeceğini,

çıktıktan sonra adres güncellemesini yapacağını ve ilgili SYD Vakfına iletceğini, iki yıldır mağdur edildiğini, kendisinden kaynaklı olmayan bir durumdan dolayı var olan hakkının engellendiğini belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

7. Anayasa'nın "Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler" başlıklı 61'inci maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır."

8. Anayasa'nın "Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir."

9. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, (...) f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi (...) ifade eder."

10. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."

11. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

12. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasına göre "Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."; ikinci fıkrasına göre ise "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."

14. Başvuranın 4/9/2023 tarihli ve 2023/1934 sayılı önceki başvurusu bulunmaktadır. Söz konusu başvuruda başvuran İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından kendisine %60 engelli raporunun verildiğini, vasisi M.A. aracılığıyla ikametgâh adresinin bulunduğu İzmir Karabağlar SYD Vakfına kendisine engelli maaşı bağlanması adına başvuruda bulunduğunu, başvurusunun ikametgâh adresine kayıtlı olduğu vasisi üzerine iki dairenin kayıtlı olması ve yengesinin emekli maaşı alması gerekçe gösterilerek reddedildiğini, ret kararı üzerine İzmir Valiliği ve Karabağlar Kaymakamlığına dilekçe vererek itiraz ettiğini, abisi ve yengesinin kendisine bakmakla yükümlü olmadığını, kalp hastası olduğunu ve sekiz farklı ilaç kullandığını, sosyal güvencesinin ve üzerine kayıtlı mülkünün olmadığını, her engelli birey gibi kendisinin de engelli maaşı bağlanması hakkından yararlanması gerektiğini, abisi ve yengesinin durumları gerekçe gösterilerek kendisine engelli maaşı bağlanmamasının haksız ve eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiştir.

15. Bunun üzerine Kurumumuz tarafından hazırlanan 8/9/2023 tarihli resmi yazıda yapılan ön inceleme neticesinde ilgili başvuruda, başvuruda belirtilen uygulamanın düzeltilmesi talebinde bulunulduğuna ilişkin bir belge ile İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından verilen engelli sağlık kurulu raporunun sunulmadığının anlaşıldığı belirtilmiş, herhangi bir hak kaybı yaşanmaması adına, 6701 sayılı Kanun'a aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edildiğini gösterir bilgi/belgeleri ve engelli sağlık kurulu raporunu içerecek biçimde başvuru yapılması halinde başvurunun tekrar değerlendirmeye alınacağı hususu belirtilmiştir. Talep edilen söz konusu belgelerin başvuran tarafından Kurumumuza iletilmesi sonrasında işbu 22/11/2023 tarihli ve 2023/2620 sayılı

başvuru kapsamında inceleme başlatılmıştır.

16. Başvuran tarafından Kurumumuza sunulan belgeler arasında Karabağlar SYD Vakfına yapılan başvuru kapsamında Vakıf tarafından başvurana iletilen ve engelli aylığı talebinin reddine ilişkin açıklamaların bulunduğu 16/10/2023 tarihli cevap yazısı da yer almaktadır. Bu durum karşısında başvuranın Kanun'a aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ettiği değerlendirilmektedir. Öte yandan başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede başvurunun, Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmesine varılmıştır.

17. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre *“Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.”*

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B.No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B.No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

19. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *“Tanımlar”* başlıklı 2'nci maddesine göre: *“Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı”* içermektedir.

20. EHİS'in *“Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik”* başlıklı 5'inci maddesinde *“Taraflar Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraflar Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraflar Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak*

için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez.” ifadeleriyle engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, devletlerin bu konudaki yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir. EHİS’e taraf her bir devlet, engelli bireylerin tüm insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanabilmelerini sağlamak noktasında engelliler için fiili eşitliği sağlamak üzere somut tedbirler almakla mükelleftir (TIHEK, B. No: 2021/375, K. No: 2022/36, 31/3/2022, para. 24).

21. Başvuran tarafından Kurumumuza sunulan, İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesince tanzim edilen ve 1 yıl geçerli olduğu anlaşılan 9/6/2021 tarihli ve sayılı Erişkinler için Engellilik Sağlık Kurulu Raporu’nun “Engel Oranı” kısmında %60 engel oranı belirtilmiştir. Bahsi geçen raporun “Teşhis/Teşhisler” kısmında yer alan ifadeler şu şekildedir:

“Kardiyoloji: I25.8 – Kronik İskemik Kalp Hastalığının Diğer Formları, Z95.5 – Koroner Anjioplasti İmplant ve Grefti, I50.1 – Sol Ventrikül Yetmezliği

Ortopedi ve Travmatoloji: Z89.0 – Parmak(lar)ın (Başparmak Dahil) Kazanılmış Yokluğu, Tek Taraflı

Göğüs Hastalıkları: Z00 – Yakınma veya Bilinen Teşhisi Olmayan Kişilerin Genel Muayene ve İncelemesi

Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları: I10 – Esansiyel (Primer) Hipertansiyon, E03 – Hipotiroidizm, Diğer”

22. Başvuran tarafından Kurumumuza iletilen, İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesince tanzim edilen ve “süresiz” olduğu anlaşılan 9/6/2021 tarihli ve sayılı Erişkinler için Engellilik Sağlık Kurulu Raporu’nun “Engel Oranı” kısmında ise %55 engel oranı belirtilmiştir. Bahsi geçen raporun “Teşhis/Teşhisler” kısmında yer alan ifadeler şu şekildedir:

“Kardiyoloji: I50.1 – Sol Ventrikül Yetmezliği, Z95.5 – Koroner Anjioplasti İmplant ve Grefti, I25.8 – Kronik İskemik Kalp Hastalığının Diğer Formları

Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon: Z02.8 – İdari Amaçlar için Diğer Muayeneler

İç Hastalıkları: I10 – Esansiyel (Primer) Hipertansiyon

Göğüs Hastalıkları: Z02.8 – İdari Amaçlar için Diğer Muayeneler”

23. Somut olayda güncel rapor doğrultusunda %55 oranında engelli olan başvuranın engelli aylığı bağlanması talebinin adres kaydından dolayı reddi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiası mevcuttur. Söz konusu iddia bakımından doğrudan ayrımcılık kapsamında bir değerlendirme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu çerçevede öncelikle muhatap Kurum tarafından başvurana farklı muamele edilmesinin nesnel ve haklı bir nedene dayanıp dayanmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Farklı muamelenin nesnel ve haklı bir nedene dayanması, muamelenin meşru bir amaç ile yapılmasına

bağlıdır.

24. Anayasa'nın 2'nci maddesi “*demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti*” ibaresine yer vermektedir. Anayasa'nın devletin temel amaç ve görevlerini belirleyen 5'inci maddesi ise; kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamayı, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmayı, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel görevleri arasında saymıştır. Bu anlamda sosyal devletin temel amacı, vatandaşlara insan onuruna yakışır şekilde asgari yaşam standartlarını sağlamaktır.

25. Yine Anayasa'nın 65'inci maddesi kapsamında Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir. Dolayısıyla Devletin vatandaşlara insan onuruna yakışır şekilde asgari yaşam standartlarını sağlarken malî kaynakları ölçüsünde hareket ederek muvazene kurması bir zorunluluktur. Mali kaynakların sınırlılığı göz önünde bulundurulduğunda engelli aylığının bağlanması konusunda mevcut uygulamanın tedbirin tespiti için konuya ilişkin mevzuat hükümlerinin incelenmesi gerekmektedir.

26. Bu çerçevede 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile üçüncü fıkrasında şu düzenlemelere yer verilmiştir:

“İlgili mevzuatı çerçevesinde alınacak sağlık kurulu raporu ile engelli olduklarını kanıtlayan, 18 yaşını dolduran ve talebine rağmen Türkiye İş Kurumu tarafından işe yerleştirilememiş olan Türk vatandaşlarından; sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlananlar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar veya nafaka bağlanmış ya da nafaka bağlanması mümkün olanlar hariç olmak üzere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilenlere muhtaçlık hâli devam ettiği müddetçe (3.240) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından bulunacak tutarda aylık bağlanır.

Birinci fıkranın (a) ve (b) bentleri kapsamına giren engellilerden veya ikinci fıkra gereğince aylık bağlanacak engelli yakınlarından, her ne nam altında olursa olsun her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle, hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarı, 16 yaşından büyükler için belirlenmiş olan asgari ücretin aylık net tutarının 1/3'ünden fazla olanlar ile aynı tutardan fazla gelir sağlaması mümkün olan kimseler muhtaç kabul edilemez ve kendilerine aylık bağlanamaz. Ayrıca, 2828 sayılı Kanun hükümlerine göre harçlık ödenenler de muhtaç olarak kabul edilemez ve kendilerine bu Kanun hükümlerine göre aylık bağlanamaz.”

27. 25/1/2013 tarihli ve 28539 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik'in “*Tanımlar*” başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan düzenlemeler ise şöyledir:

“Bu Yönetmelikte geçen;

(...)

c) Hane: Şehir dışında öğrenim gören çocuklar dâhil olmak üzere, aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre aynı konut ya da aynı konut bölümüne kaydedilmiş kişi veya kişilerden sosyal inceleme raporu ile birlikte yaşadığı tespit olunanları,

d) Kişi başına düşen gelir: (...) engelli ve engelli yakını aylıklarında ise hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarını,

(...)

ifade eder.”

28. 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik’in “Başvuru ve ön inceleme” başlıklı 5’inci maddesinin birinci fıkrasında: “2022 sayılı Kanun uyarınca bağlanacak aylıklara ilişkin başvurular, kişilerin adrese dayalı nüfus kayıt sisteminde kayıtlı ikametgâhının bulunduğu Vakfa yapılır.” düzenlemesi yer almaktadır. Bahsi geçen Yönetmelik’in “Değerlendirme” başlıklı 7’nci maddesinin ilgili düzenlemeleri ise şu şekildedir:

“(1) 2022 sayılı Kanunun uygulanmasında;

(...)

b) Engelli aylıkları ve 18 yaş altı engelli yakını aylığında, her ne nam altında olursa olsun her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle, hane içinde kişi başına düşen ortalama aylık gelir tutarı asgari ücretin aylık net tutarının 1/3’ünden az olanlar ile aynı tutardan fazla gelir sağlaması mümkün olmayanlar, muhtaç sayılır.

(2) (...) sistem üzerinden yapılan sorgulamalar ve sosyal incelemeden elde edilen verilere göre;

(...) Herhangi bir şekilde kişi başına düşen gelir tutarı, asgari ücretin aylık net tutarının 1/3’üne eşit veya üzerinde olanlar ile aynı tutara eşit veya üzerinde gelir sağlaması mümkün olanlar,

(...)

aylığa hak kazanamaz.

(8) Engelli aylıklarında, aylığa hak kazanma durumları uygun olanların muhtaçlığı; gelir, servet ve harcamalar esas alınarak aşağıdaki şekilde belirlenir.

a) Hanenin gelir durumu;

1) Tespit veya beyan edilen aylık net maaş, ücret, nafaka, yevmiye ve her ne ad altında olursa olsun elde edilen diğer gelirlerin yıllık tutarının aylık ortalaması,

2) Hanenin ikamet ettiği konut haricinde diğer konutları için takdir edilen veya beyan edilen rayiç bedelinin 240’ta biri ve takdir edilen veya beyan edilen aylık kira getirisinin toplamı,

3) İkamet edilen konut haricindeki konut için kira geliri elde edilmiyorsa veya kira geliri beyan edilmiyorsa konutun rayiç bedelinin 120’de biri,

(...)

dahil edilerek yapılan hesaplama ile belirlenir.

(...)

(10) *Değerlendirmeler sonucu (...) kişi başına düşen geliri muhtaçlık sınırının altında olanlara aylık bağlanır.”*

29. Adı geçen Yönetmelik'in “*Muhtaçlık ve bakım ilişkisinin kontrolü*” başlıklı 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında “*İnceleme neticesinde muhtaç olmadıkları anlaşılanlara aylık bağlanmaz ve varsa bağlanmış aylık ödemesi durdurulur.*” düzenlemesine yer verilmiştir.

30. Yukarıdaki düzenlemelerden anlaşıldığı üzere engelli aylığının verilmesi bakımından İdare tarafından “*muhtaçlık ölçütü*” öngörülmüştür. Buna göre ilgili mevzuatta şartları açıklandığı üzere muhtaç olmadığı anlaşılan kişilere engelli aylığının bağlanması mümkün değildir. Bu kapsamda mali kaynakların sınırlı oluşu ve Anayasa'nın ilgili hükümleri göz önünde bulundurulduğunda İdare tarafından getirilen muhtaçlık ölçütünün makul ve haklı bir gerekçeye dayandığı, meşru amaç taşıdığı sonucuna varılmaktadır.

31. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (TIHEK, B. No: 2021/1121, K. No: 2022/384, 5/8/2022, para. 24). Dolayısıyla somut olayda ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tespiti amacıyla orantılılık incelemesinin yapılması gerekmektedir.

32. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvuru sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir (AYM, *Ferhat Üstündağ*, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, para. 45-48).

33. Engelli aylığı ödemelerinin İdarenin kaynakları ile ilişkili olduğu, söz konusu ödemelerin İdare üzerinde mali yük meydana getirdiği açıktır. Dolayısıyla İdarenin mali kaynaklarının sınırlılığı göz önünde bulundurulduğunda başvuru kişilere engelli aylığı bağlanması hususunda çeşitli sınırlandırmaların yapılabileceği değerlendirilmektedir. Nitekim AİHM kararlarında ekonomik ve sosyal stratejilere yönelik genel tedbirler konusunda devletlerin geniş bir takdir marjının bulunduğu kabul edilmektedir (AİHM, *Šaltinytė/Litvanya*, B. No: 32934/19, 26/1/2022, para. 77).

34. Mali yük bakımından bir dengenin sağlanması amacına ancak belli kriterler bakımından sınırlamalar getirilerek ulaşılabileceği ve engelli aylıklarının tüm başvuru kişilere tahsis edilmesinin mümkün olmadığı hususları dikkate alındığında, bu konuda İdarenin takdir yetkisinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

35. Konuya ilişkin mevzuat hükümleri kapsamında engelli aylığı bağlanması konusunda hane gelirinin incelenmesi ve bunun sonucunda muhtaçlık durumunun tespiti söz konusudur. Somut olayda başvuru tarihinde başvuranın İzmir 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda ceza infaz kurumunda bulunan başvuranın muhtaçlık durumunun tespitinde kullanılacak olan hane gelirinin hesaplanmasında esas alınacak olan adresin nasıl belirleneceği

değerlendirilmelidir. Bu konuda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün 27/8/2018 tarihli, 2022 sayılı Kanun Kapsamındaki Aylıklar Hakkında Kılavuzu'nun (Kılavuz) 9'uncu sayfasında yer alan “Uyarı-10: Tutuklu/Hükümlüler” başlığı altında şu ifadelere yer verilmiştir:

“Ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde hükümlü ve tutuklu olarak bulunması, aylığa hak kazanılmasında tek başına engel teşkil etmeyip muhtaçlık ölçütü dikkate alınmak suretiyle işlem tesis edilmektedir.

Bu başvurularda yetkili ve görevli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) Vakfı, kişi fiilen başka Vakıf sınırları içinde bulunsa bile, kişinin ADNKS’de kayıtlı ikametgahının bulunduğu yerdeki SYD Vakfıdır.

(...)

Tutuklu ve hükümlülerin engelli aylıkları başvurularında kişi başına düşen ortalama aylık gelir, başvuranın ADNKS’de kayıtlı adresindeki hanesi dikkate alınmak suretiyle hesaplanmaktadır.

Yönetmelikte sayılan gelir, servet ve benzeri unsurlardan başvuranın ADNKS’de kayıtlı adresindeki hanesine ait olanlar hesaplamaya dahil edilecektir. Bununla birlikte tutukevi ya da cezaevi emanet hesabına başvuran adına yatırılan paranın hane geliri içinde dahil edilmeyen kısmının da hesaplamada dikkate alınması gerekmektedir.

Kimsezi hükümlülere vasi olarak atanan ve hükümlü ile aynı hanede yaşamayan veya hükümlü ile vesayet ilişkisi dışında hiçbir bağı olmayan kişiler hesaplamaya dahil edilmeyecektir.

Kısıtlı olmayan tutukluların başvurularının vasi veya vekil tarafından yapılması zorunlu olmayıp, söz konusu başvurular cezaevi ya da tutukevi yönetimi aracılığıyla yapılabilir.”

36. Kılavuz'un ilgili düzenlemelerine göre ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin engelli aylığı başvurularında muhtaçlık ölçütü dikkate alınmakta ve kişi başına düşen ortalama aylık gelirin hesaplanmasında “başvuranın Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nde (ADNKS) kayıtlı adresindeki hanesi” esas alınmaktadır. Dosya kapsamındaki belgelerden başvuranın ADNKS'de kayıtlı adresindeki hanesinde başvuranın ağabeyi M.A. ile başvuranın yengesi R.A.’nın da bulunduğu görülmektedir. Ayrıca 1/7/2022-31/12/2022 tarihleri arasında muhtaçlık sınırının 1.833,45 TL olduğu, başvuranın son başvurusunun 28/9/2022 tarihli vesayılı Vakıf Mütevelli Heyeti Toplantısında değerlendirildiği, başvuranın kayıtlı olduğu üç kişilik hanede bir sigortalı çalışan, 5.598,80 TL emekli aylığı ve 3 adet kat mülkiyeti bulunması nedeniyle kişi başına düşen gelirin net asgari ücretin 1/3'ünden fazla olmasından dolayı engelli aylığı bağlanmasının uygun görülmediği anlaşılmaktadır.

37. Engelli aylıklarının bağlanmasına yönelik başvuruların değerlendirilmesi konusundaki muhtaçlık ölçütü ve ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin başvurularında ADNKS'de kayıtlı adresteki hane gelirinin dikkate alınacağı hususlarına ilişkin kural, genel ve objektif nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla engelli aylığı başvurusu yapan fakat hane gelir durumu ilgili şartları karşılamayan kişilerin başvurusunun reddedildiği ve bu kişilere engelli aylığı verilmediği anlaşılmaktadır. Başvuranın müracaatının reddedilmesinin sebebi de mevzuatta belirtilen muhtaçlık ölçütünün karşılanmamasıdır. Nitekim başvurana engelli aylığı tahsis edilmesinin somut olay çerçevesinde hukuki olarak mümkün

olmadığı ve başvuranın müracaatının değerlendirilmesi açısından herhangi bir ayrımcılığın söz konusu olmadığı değerlendirilmektedir.

38. Ayrıca muhatap İdare tarafından başvuranın müracaatta bulunduğu Kamu Denetçiliği Kurumunun vermiş olduğu karar da Kurumumuza sunulmuştur. Buna göre işbu başvuru konusuyla bağlantılı olarak Kamu Denetçiliği Kurumunun 2022/..... başvuru sayılı ve 9/12/2022 tarihli kararında başvuranın adres kaydı nedeniyle engelli aylığı alamadığı iddiası açısından hukuka ve hakkaniyete aykırılık olmadığı belirtilerek başvuru reddedilmiştir.

39. Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde; engelli aylığının bağlanmasına ilişkin başvurularda muhtaçlık ölçütünün belirlenmesinin meşru amaç taşıdığı, hane gelir durumu göz önünde bulundurulduğunda başvuranın muhtaç durumda olmadığı, dolayısıyla başvurana engelli aylığı bağlanmasının mümkün olmadığı, başvuranın İdareye müracaatı kapsamında uygulanan muhtaçlık ölçütü açısından ulaşılmak istenen amaçla araç arasında makul bir dengenin gözetildiği, tesis edilen işlemin orantılı ve ölçülü olduğu gerekçeleriyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine

başvurulabileceğine,

25/9/2024 tarihinde, Burhan ERKUŞ ve Saffet BALIN 'ın karşı oyları ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır
Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

Ek: 2024/1008 G.A. Kurul Kararı Burhan ERKUŞ ve Saffet BALIN Karşı Oyu (1 Sayfa)

17.10.2024

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : G.A.
Karar Numarası : 2024/1008

6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin birinci fıkrası "*Kurum, başvuruları ve resen yaptığı incelemeleri başvuru ve resen inceleme kararı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırır. Bu süre, Başkan tarafından bir defaya mahsus olmak üzere en fazla üç ay uzatılabilir.*" hükmünü haizdir. İlgili hüküm uyanınca başvuruların incelenmesi ve karara bağlanması için belirlenen sürenin altı ay olduğu görülmektedir.

Söz konusu başvuruda, yukarıda yer verilen düzenlemedeki azami süreye uyulmadığından sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilememiştir.

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :